

ที่ อว ๘๐๓๘.๑/พ๒๖๓

วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี (TCI.2)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอุบลราชธานี

แบบตอบรับการตีพิมพ์บทความ

๙ เมษายน ๒๕๖๗

กองบรรณาธิการ วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี (TCI.2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้พิจารณาบทความ

เรื่อง การพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ
ผู้นิพนธ์ พันตำรวจโท ดร.ชุมพล เพ็งศิริ และ วีร์สุดา พันธุ์โสภณ
อนุมัติลงพิมพ์ วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี (ISSN : 2774-0463 (Online)) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
กำหนดเผยแพร่ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๗)

และได้ส่งบทความของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพ (Peer Review) จำนวน ๓ ท่านแล้ว
ปรากฏว่าบทความของท่านมีคุณภาพในระดับ“ดี”และมีประโยชน์ในเชิงวิชาการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(พระครูวุฒิธรรมมบัณฑิต,รศ.ดร.)

บรรณาธิการ วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี (TCI)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

กองบรรณาธิการ วารสารพุทธศาสตร์ มจร อุบลราชธานี (TCI)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
ถนนสมเด็จ กม.๗ ตำบลกระโสม อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ๓๕๐๐๐
บรรณาธิการ โทร.๐๘๑-๗๙๐๘๔๖๔ ผู้ประสานงาน โทร. ๐๘๑-๒๖๔๒๔๔๓
E-mail : srpracho2515@gmail.com, เว็บไซต์ <https://journal.ubonmcu.org/>

การพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ
The sustainable development of village fund
in Chaiya phum Province.

¹ชุมพล เพ็งศิริ ²วีร์สุดา พันธุ์โสภณ

¹ Chumpol pengsiri ² Veesuda Phansophon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahaculalongkomrajavidyalaya University, Thailand

อีเมล: ¹chumpol.8089@gmail.com ² Veesudamcu@gmail.com,

Received; ; Revised ; Accepted

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 395 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 36 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.99 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

¹ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² นักวิชาการอิสระ

ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ย = 4.09 ด้านการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย = 4.03 ด้านการตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ย = 3.99 และด้านการปรับปรุงงาน มีค่าเฉลี่ย = 3.86

2) มีการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ คือ 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน 2) มีส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในอาชีพ 4) ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และ 5) ทำให้เกิดศักยภาพ/ความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน

3) รูปแบบการพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านการบริหาร กองทุน โดยมีกฎและระเบียบข้อบังคับของกองทุนเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติ ข้อบังคับของกองทุน คณะกรรมการกองทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน 2) ด้านการมีส่วนร่วม โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่กองทุนอื่นๆ 3) ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการ โดยเป็นแหล่งในการให้ความรู้ในการพัฒนาด้านอาชีพ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน

คำสำคัญ : การพัฒนาที่ยั่งยืน, กองทุนหมู่บ้าน, จังหวัดชัยภูมิ.

Abstract

The research aimed 1) to study the management of village funds in Chaiya Phum Province. 2) To develop a sustainable village fund in Chaiya Phum Province And 3) to present a model for sustainable village fund development in Chaiya Phum Province. It was a mixed method research. The sample group consisted of 395 people, 36 key informants included Buddhist monks, academic, local leaders. Committee and member of village fund in Chaiya phum province and 15 key informants in focus group discussion the tools for data collection were questionnaire, In-depth interview form, survey form and forcus group discussion data form. Data were analyzed using statistics such as percentage, mean, and standard deviation and analyzed qualitative data using content analysis methods.

The research found that

1) People have opinions on village fund management in Chaiya Phum Province. Overall it is at a high level ($\bar{X} = 3.99$). When considering each aspect, it was found to be at a high level in every aspect. The averages can be arranged from highest to lowest as follows: Planning aspect ($\bar{X} = 4.09$), Operational aspect ($\bar{X} = 4.03$), Inspection aspect ($\bar{X} = 3.99$), and Improvement aspect ($\bar{X} = 3.86$)

2) There is promotion and development of sustainable management of village funds in Chaiya Phum Province, namely 1) as a source of revolving funds for investment 2) there is promotion and development of career capability 3) helping to stimulate economy at the grassroots level and 4) create the potential/strength of the people in the village.

3) The model for sustainable village fund development in Chaiya Phum Province consists of 1) Fund Administration be compliance with the rules and regulations of the fund for members to comply with the fund's regulations to achieve the objectives of the fund 2) Participation by organizing a forum to exchange knowledge Detach lessons to develop learning for other funds. 3) Management development by Developing it as a source of financial support and providing knowledge for professional development. Reduce expenses and increase income for the people.

Keywords : Sustainable Development, Village Funds, Chaiya Phum Province.

บทนำ

นโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในปี พ.ศ.2544 ได้รับการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการตั้งเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีการจัดแผนปฏิบัติงานและงบประมาณในการดำเนินงานจนสามารถผลักดันให้มีการโอนเงินกองทุนหมู่บ้านไปให้หมู่บ้านต่างๆ ทั่วประเทศ (ยงยุทธ เจริญรัตน์, 2550 : 1). ซึ่งนโยบายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียน การลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทา

เหตุฉุกเฉิน ส่งเสริมการพัฒนาในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบและการบริหารเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง และสร้างความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ

การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนฯ โดยการคัดเลือกกันเองจากสมาชิก ส่วนข้าราชการจะทำหน้าที่คอยสนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงาน หัวใจสำคัญของการดำเนินงาน คือ คณะกรรมการกองทุน จะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการเงินกองทุนให้เกิดประโยชน์ ไม่ให้เกิดการทุจริตเสียหาย โดยรัฐบาลได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและ ตลอดจนจัดทำคู่มือการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อให้ประชาชนและภาครัฐได้ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานโดยสรุปการดำเนินงานของภาครัฐเริ่มตั้งแต่การอบรมให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือแนะนำวิธีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การให้สินเชื่อ นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทำให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สำหรับผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในปี 2556 พบว่า กองทุนหมู่บ้านมีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพลดลง และมีผลการประเมินต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยเงินทุนหมุนเวียนประเภทเพื่อการกักตุนแสดงถึงความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านในการดำเนินงานของกองทุนที่ผ่านมามีความยั่งยืนในระยะยาวลดลง โดยพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านคือ กองทุนหมู่บ้านมีหนี้ค้างชำระและเงินขาดบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 4.74 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 22.7 ในปี 2553 แสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ที่ลดลงของลูกหนี้ซึ่งมีหลายกองทุนหยุดดำเนินกิจกรรมหรือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่สามารถบริหารจัดการ ได้ ๆ ได้มีปัญหาด้านกระบวนการ (Process) เนื่องจากไม่มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามควบคุมดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีจุดอ่อนในการจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีที่ไม่ได้มาตรฐาน มีการจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานและงบการเงิน (ขวัญใจ รุจิเรข และอรรณญา คัมภีรานนท์, 2558 : 23.) และจากศึกษาสภาพปัญหาความเป็นจริง พบว่า สมาชิกกองทุนไม่สามารถขยายองค์ความรู้ไปยังสมาชิกอื่นได้ ขาดเครือข่ายสมาชิกต้นแบบ มีปัญหาหนี้ค้างจนไม่สามารถหมุนเวียนเงินกองทุนอย่างเพียงพอ ทำให้กองทุนขาดโอกาสบริหารเงินให้เกิดรายได้ต่อกองทุน

ประชาชนขาดโอกาสในการนำเงินกองทุนไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ จนเกิดการกู้หนี้ยืมสินออก ระบบในชุมชนเพิ่มขึ้น คณะกรรมการขาดการพัฒนาตนเอง กลุ่มคนรุ่นใหม่ขาดความสนใจ สถาบันการศึกษาไม่เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และขาดระเบียบ วินัยในการปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่กำหนดไว้ จึงทำให้การบริหาร ขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนถึงขาดประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ(สำนักงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10, 2553 : 43).

จากการบริหารงานตามนโยบายของรัฐบาลโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ของจังหวัดชัยภูมิในช่วงระยะเวลา 11 ปีที่ผ่านมาได้มีการประเมินผลการเพิ่มประสิทธิภาพใน การบริหารจัดการและการจัดชั้นกองทุน โดยใช้ข้อมูลการประเมินของ 4 หน่วยงาน คือ กรรมการพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำนัก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดชัยภูมิ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับ 1 (AAA) ระดับ 2 (AA) ระดับ 3 (A) ผลการประเมิน พบว่า การจัดทำมาตรฐาน การบริหารจัดการกองทุนของอำเภอคอนสวรรค์ ตำบลห้วยไร่ ตำบลโคกมิ่งมอย และอำเภอ จัตุรัส ตำบลลูกน้ำใส และตำบลบ้านกอก อยู่ในระดับ 2 (AA) จำนวน 7 กองทุน ระดับ 3 (A) จำนวน 3 กองทุน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ, 2560 : 48). ข้อมูลข้างต้น นี้แสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ยังมี ประสิทธิภาพอยู่ในระดับ 2 (AA) ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง

ดังนั้น คณะผู้วิจัย จึงมีความต้องการวิจัยว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร มีแนวทางการพัฒนาที่การบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร และจะมีรูปแบบการพัฒนาการบริหาร จัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนเป็นอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยนี้ นำไปกำหนดเป็นแนวทางการ พัฒนาให้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับสร้างงาน สร้างอาชีพ บรรเทา ความเดือดร้อน สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจของหมู่บ้านอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนใน จังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ทำการวิจัย ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 32,751 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 395 คน โดยผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคำนวณกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967 : 110) และทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 36 คน ได้แก่ 1) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน 2) พระสงฆ์ จำนวน 4 รูป 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน 4) ผู้นำชุมชนที่มอบหมายให้ดูแลกองทุน จำนวน 8 คน และ 5) สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 15 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการปฏิบัติงาน 3) ด้านการตรวจสอบ 4) ด้านการปรับปรุงงาน และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน 5 ประเด็น ได้แก่ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการปฏิบัติงาน 3) ด้านการตรวจสอบ 4) ด้านการปรับปรุงงาน และมุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน 5 ประเด็น ได้แก่ 1. ด้านการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถ 3) ด้านเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเอง 4. ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และ 5) การก่อให้เกิดศักยภาพ/ความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด จำนวน 45 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) แบบสอบถาม

เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 ข้อ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน จำนวน 25 ข้อ และ 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 ข้อ

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดชัยภูมิ มีระดับการบริหารจัดการกองทุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 4.05$) ด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.03$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.55$) และด้านการปรับปรุงงาน ($\bar{X} = 3.56$)

๑) ด้านการวางแผน มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน มีการวางแผนก่อนดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการควบคุมและวัดผลเพื่อให้มั่นใจว่ากองทุนสามารถดำเนินการได้สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ ตลอดทั้งมีการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายความร่วมมือ และส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกองทุน

๒) ด้านการปฏิบัติ มีการดำเนินงานโดยเริ่มจากการรวบรวมและการพิจารณาข้อมูล ทำการวิเคราะห์และการวางแผน มีการติดตามและการประเมินผล มีการเสนอแนะ

และการตัดสินใจที่สนับสนุนให้กองทุนบรรลุเป้าหมายและตัดสินใจในสิ่งที่เหมาะสมต่อการพัฒนาของกองทุน และสร้างความร่วมมือในการตัดสินใจและในการดำเนินงาน และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของกองทุน

ก) การตรวจสอบ มีการดำเนินงานตรวจสอบด้านการเงิน มีการตรวจสอบโครงการ มีการตรวจสอบความโปร่งใส มีตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และกลยุทธ์การดำเนินงานของกองทุน และมีตรวจสอบความเสี่ยงโดยประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อกองทุนและพัฒนาแผนการจัดการความเสี่ยงในกรณี que เห็นว่าจำเป็น

ข) ด้านการปรับปรุงการทำงาน โดยเริ่มจากการปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงการสื่อสารให้เชื่อมโยงและสื่อสารให้โปร่งใสและทันเวลา ปรับปรุงการติดตามผลลัพธ์ และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงการฝึกอบรมให้คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการบริหารจัดการกองทุน และปรับปรุงนโยบายให้เข้ากับสถานการณ์และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2. การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ
ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะดังนี้

๑) การเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านจึงเป็นเครื่องมือส่วนสำคัญในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งกองทุนนี้จะช่วยได้มาก

๒) การส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถ โดยสร้างสภาวะส่งเสริมการเรียนรู้ เข้าถึงการศึกษาและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนกิจกรรมและโครงการที่เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม และมีความคิดริเริ่ม ส่งเสริมศักยภาพและแนวคิดใหม่ และสร้างโครงสร้างที่ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมสินค้าหรือบริการบนพื้นฐานทรัพยากรท้องถิ่น และสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเพิ่มรายได้และยังคงอยู่ในพื้นที่

๓) การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเอง สามารถทำได้โดยเชื่อมโยงกับชุมชนโดยตรง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สนับสนุนกิจกรรมและโครงการที่เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม ส่งเสริมศักยภาพและแนวคิดใหม่ โดยสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพและกิจการใหม่ในพื้นที่ และสร้างโครงสร้างที่

ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการผลิตสินค้าหรือบริการบนพื้นฐานของทรัพยากรท้องถิ่น และสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเพิ่มรายได้และยังคงอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนของตน

๔) การกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก การพัฒนากองทุนให้สามารถสนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น สนับสนุนด้านการศึกษาและการอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สนับสนุนกิจกรรมสังคมในพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้หรือส่งเสริมเศรษฐกิจในระยะยาว และ สนับสนุนนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจท้องถิ่น

๕) การเกิดศักยภาพ/ความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สามารถเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองได้ โดยการสนับสนุนการศึกษาและการอบรม สนับสนุนธุรกิจท้องถิ่น โดยให้ทุนหรือการช่วยเหลือในการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมสังคมที่สามารถสร้างรายได้หรือส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีในหมู่บ้าน สนับสนุนนวัตกรรมและเทคโนโลยีใช้ในธุรกิจและกิจกรรมในหมู่บ้าน

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ได้มีรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน อันประกอบด้วย

1) **ด้านการบริหาร** มีการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการจัดการความรู้ โดยมีกฎและระเบียบข้อบังคับเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีการประชุมคณะกรรมการและสมาชิกเป็นประจำ เพื่อก่อนให้เกิดเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านสำหรับพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในระบบบริหารจัดการเงินของตนเอง ส่งเสริมระบบการพึ่งพาตนเอง และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ โดยมี 1) การเตรียมความพร้อมของครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายรวมทั้งความพร้อมของคนในครัวเรือน 2) การบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน รวมทั้งส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น 3) ให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาโดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการ และ 4) มีการติดตามประเมินผล เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้

2) **ด้านการมีส่วนร่วม** การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้

ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีความยั่งยืน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ร่วมติดตาม ประเมินผล และการตรวจสอบ มีจัดทำเวทีรับฟังความคิดเห็นและการลงประชามติในเรื่อง สำคัญอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรักษาผลประโยชน์ ร่วมกันมีการประชาสัมพันธ์โดยมุ่งให้ดำเนินงานของกองทุนมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การอภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1.การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงาน ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 การตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และด้านการปรับปรุงงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 แสดงว่า การบริหารงาน ด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงงาน การบริหารจัดการด้านอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 สอดคล้องกับ ธรรมชาติ ค่ายจันทร์พงษ์ และคณะ (2558 : 102-113) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ตัวแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองพื้นที่เขต 7 (สาขา12) ผลการวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ การบริหารจัดการส่งผลต่อประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพื้นที่เขต 7 (สาขา 12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัจจัยทางด้านการบริหารจัดการ เป็น ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพื้นที่เขต 7 (สาขา 12) มาก ที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ มีแจ้ง และไพศาล วรคำ (2551 : 15-32) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผลการวิจัย พบว่าตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มี 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่องค์ประกอบ ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านภาวะผู้นำของประธาน ด้านคุณภาพ ของคณะกรรมการกองทุนด้านคุณภาพของสมาชิกกองทุน ด้านความเข้มแข็งของชุมชน และ ด้านการได้รับการสนับสนุนของกองทุน โดยองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความ แปรปรวนในศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ถึงร้อยละ 68.22

5.2.2 การส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

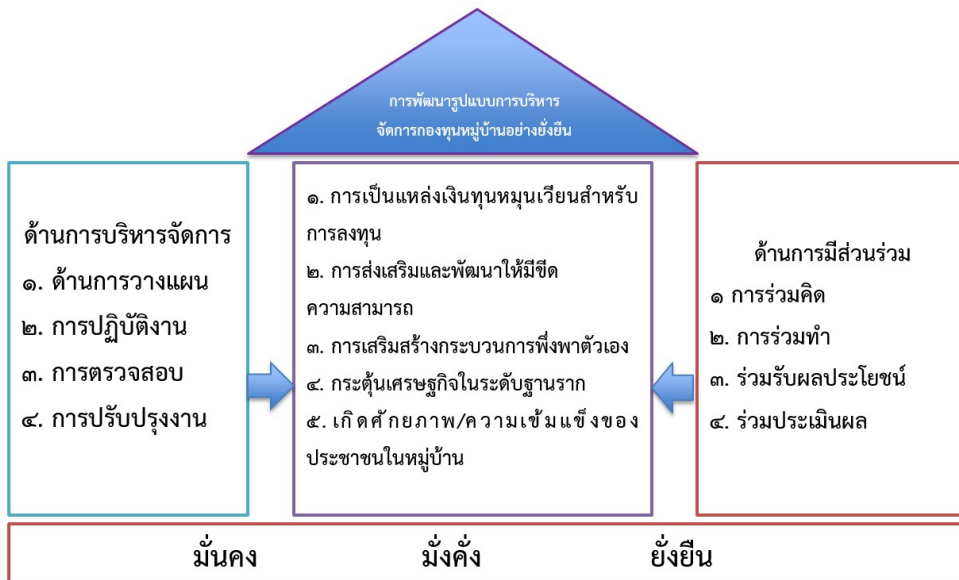
ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การส่งเสริมและพัฒนากองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ด้านการก่อให้เกิดศักยภาพ/ความเข้มแข็งของประชาชนในหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และด้านการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73

1) โดยกองทุนหมู่บ้านจะมีการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของสมาชิกกองทุนอย่างเป็นธรรม มีการคิดอัตราดอกเบี้ยตามความเหมาะสม และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับคนในหมู่บ้านเพื่อสร้างรายได้และสร้างงาน ลดรายจ่ายบรรเทาความเดือดร้อนกรณีฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนได้ 2) ด้านส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถ โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองร่วมกันกำหนดระเบียบข้อบังคับกองทุน จัดให้มีการประชุมหรือเวทีประชาคมของสมาชิกกองทุนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของชุมชนและแนวทางในการบริหารกองทุน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านร่วมกับข้าราชการเอกชนและประชาสังคมในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิกในการแก้ไขปัญหาของกองทุนหมู่บ้านด้วยซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของชญาณ์นันท์ ณิชภัคปฐมภพ และคณะ (2558 : 93 – 101) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงาน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งพบว่า การเกิดกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเริ่มมาจากนโยบายทางการเมือง และได้มีรูปแบบการบริหารจัดการ แบ่งโครงสร้างออกเป็น 4 ระดับ อันได้แก่ ระดับประเทศ หน่วยงานรับผิดชอบ ระดับอำเภอ และกองทุน ความคาดหวังของกองทุนส่วนใหญ่ นั่น คือ การเพิ่มทุนให้กับชาวบ้านเพื่อการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 97) รองลงมาคือ เป็นแหล่งพึ่งพาเงินทุนของชาวบ้านในยามฉุกเฉิน (ร้อยละ 91) และสวัสดิการชุมชน (ร้อยละ 91) ตามลำดับ นอกจากนี้มุมมองของผู้เชี่ยวชาญถึงแนวทางการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ให้ความสำคัญผู้นำ และคณะกรรมการยังเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ และกลไกการมีส่วนร่วมเป็นกลไกที่ส่งผลให้การกองทุนมี ประสิทธิภาพสูงสุดและเกิดความยั่งยืนของกองทุน

5.2.3 รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างยั่งยืนในจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหาร มีการวางแผนในการศึกษาดำเนินงานของกองทุนทั้งด้านวิทยากร การประเมินผลการดำเนินงาน และการจัดการความรู้ กองทุนต้องมีกฎและระเบียบข้อบังคับของกองทุนเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตามข้อบังคับของกองทุน คณะกรรมการกองทุน ควรปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการประชุมคณะกรรมการและสมาชิกเพื่อปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองคือเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านสำหรับพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในระบบบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง ส่งเสริมระบบการพึ่งพาตนเอง และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ โดยมีแผนการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ 1) การเตรียมความพร้อมของครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายรวมทั้งความพร้อมของคนในครัวเรือน 2) การบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน รวมทั้งส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้มีการบริหารจัดการกองทุนให้สอดคล้องกัน 3) ให้หมู่บ้านและชุมชนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาโดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการ 4) การติดตามประเมินผล เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งผลงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพากรณ์ บัณฑิตพุด (2561 : 970-978) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านไพรพวน ตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านบ้านไพรพวน ตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้ 1.1) ด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการไม่มีความรู้และความสามารถในการจัดทำงบการเงิน ส่งผลให้การจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีต้องใช้ระยะเวลาในการจัดทำนาน และ 1.2) ด้านสมาชิก พบว่า การนัดประชุมสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเข้าประชุมไม่ครบทุกคน และสมาชิกกองทุนทุกคนต้อง สมัครมาปนกิจเพื่อเป็นหลักค้ำประกันของผู้กู้ยืมเงิน และ 2) รูปแบบการจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านไพรพวน มีขั้นตอนดังนี้ 2.1) การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนร่วมกัน 2.2) การเลือกสรรคนดีมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เป็นคณะกรรมการ 2.3) การจัดทำระเบียบข้อบังคับ โดยคณะกรรมการและ

สมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง 2.4) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องร่วมกันดำเนินการ ตามระเบียบข้อบังคับที่วางไว้ 2.5) การขอรับเงินจากรัฐบาลเพื่อปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน 2.6) การจัดสรรเงินกู้ให้กับสมาชิก สำหรับสมาชิกที่ผ่านการตรวจสอบเอกสารที่มีความ สมบูรณ์ ครบถ้วน 2.7) รับชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยจากสมาชิกพร้อมทั้งนำส่งธนาคาร 2.8) จัดสรรกำไรสุทธิประจำปี และ 2.9) คณะกรรมการจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปี

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ขวัญใจ รุจิเรข และอรัญญา คัมภีรานนท์, (2558), สถาบันการเงินชุมชนแหล่งเงินทุนระดับรากหญ้า, กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
 ชญาณ์นันท์ ณิชักปฐมภพ และคณะ, (2558) “แนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์”, วารสารการจัดการ

สมัยใหม่ *Journal of Modern Management Science*, 13 (2) : 93-101.

ยงยุทธ เจริญรัตน์, (2550), การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ศึกษาการเมืองของกรุงเทพมหานคร, กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ยุพาภรณ์ บัณฑิตพัฒนา, (2561) รูปแบบการจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านไทรปวน ตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์, รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 2 พ.ศ.2561, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10, (2553), ฐานข้อมูลสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสาขา 10. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ, (2560), คู่มือกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, ชัยภูมิ : กิจเจริญ.

สำราญ มีแจ้ง และไพศาล วรคำ (2551) “การพัฒนาตัวชี้วัดศักยภาพการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2551 หน้า 15-32.

หรรษา คล้ายจันทร์พงษ์ และคณะ, (2558) “ตัวแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองพื้นที่เขต 7 (สาขา 12) , วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย, 10 (1). 102-113.

Taro Yamane (1967) *Statistics: An Introductory Analysis*, New York: Harpen and Row.